

zó ellentétek sokasága és az élénk. Vá-
kran meglepő jelzők, szókapcsolatok hasz-
nálata: „csukott ajtó, egy percre nyitva
vagy”, „az alvó orgona zöld ághegyén
tettenért újulás van”, „elillanatsz a
kéklángú szelekkel”, „Csillámló sivar-
ság gyöngve”.

Ennek a belső ellentétnek az alapja
megfejthető Békési Gyula jelenkori hely-
zetéből: kétkezi munkásköltő; paraszt-
szülők gyermeke — munkás; harminc
évet vidéken töltött — jelenleg fővá-
rosi; küzdelmes, szenvedésekkel, nyo-
morral teli élet — állandó harc a harmó-
niáért.

Ahol ezeket az ellentéteket hordozó én-
jét tudta visszaadni, akár a múltra em-
lékezve, akár a jelenről írva, azok a ver-
sei sikerültek a legjobban: *Dorombolás*,
A haldokló, A hazai temetőben, 1944,
Némaság, Hidegülők, Forró katlan, Túl,
túl az ibolyán.

Művészi eszközhasználata szorosabban
kapcsolja a Nyugatosokhoz, mint József
Attilához, ahogyan ezt már Fodor And-
rás is kifejtette a Kortárs januári szá-
mában. Meglepően szingazdag verseket
ír, Békési Gyulában egy új impresszio-
nista költőt ismerhettünk meg. Lila,
kék, zöld színek, meglepő jelzők, ezek-
nek hangulata — tárgyak, melyek min-
dig valamilyen hangulatot árasztanak
magukból — igék, melyek nem csupán
cselekvést jelentenek, hanem valami-
lyen érzést is hordoznak magukkal:
„Úgy szeretem a koránfelkeléseket”, „Csü-
nya vashorgony-színű lett / az ablakon a
tört üveg, / kivirágzott a dér.” „Míg va-
cogott a félelem, / hosszán elnyúló hold-
selyem / kereste az eget...”

Ez, az eszközöknek, formáknak fölé-
nyes-könnyed kezelése idézte elő, hogy
gyakran több „a forma”, mint „a tartal-
om”. Különösen szembetűnő ez a Tra-
verzek alatt c. ciklus verseinél, ezeken
már érződik, hogy rutinversek, a képek
túlhalmozottak, a jelzők veszítenek ere-
jükből. A kötet elolvasása után az a be-
nyomásunk, hogy a költőt nem hevítik
társadalmi célok.

Békési Gyula tehetsége viszont re-
ményt ad arra, hogy következő köteté-
ben túpillant önmaga problémáin, s a
magas formakultúrához már társadalmi
kérdéseket is feszegető valóságlátás já-
rul. (*Magvető Könyvkiadó 1965.*)

KOMLÓSSY ÁKOS

SIMONFFY ANDRÁS:
LÁZADÁS REGGELIG

Tehetséges prózaíróit üdvözölhetünk a
szegedi születésű Simonffy Andrásban.
Elsőkönyves íróról lévén szó, elbeszélé-
seinek művészi vértettségére meglepően
alapos, hangja már-már beérkezett le-

tisztult, mentes minden erőszakolt körül-
ményességtől, mondvacsinált morális
beleérzéstől. „Előre megfontolt szándék-
kal” ír, s mintha ő is érezné, ez az
írói attitűd csak úgy érhet céljához,
ha az anyagformálás, a művészi megva-
lósulás minden pillanatában a lényegre
koncentrál, s ellent tud állni az egyé-
ként hálás mellékvágányok, kitérők csá-
bításainak.

Tartalom és forma rokonszenves egyé-
ötöző-kísérletével van tehát dolgunk. A
nemzedék, amelynek nevében az író
szól, ellentmondásokkal terhes múltat
kapott örökségül. S ez az örökség nem
csupán a háború előtti múltban gyöke-
rezik; eleven kételyeit az ötvenes évek
Magyarországa is erősítette. Ez a nem-
zedék — nem minden egyoldalúság nél-
kül! — szinte le akar számolni a múlt-
tal, holott elszámolnia kellene vele. Mert
milyenek is az író által meglátott és le-
írt „lázadó fiatalok”? Öszinték és rokon-
szenvesek. Ártatlanok — az élet viharait
és felemelő nagy küzdelmeit igazán még
nem észlelték, csalódások még nem tet-
ték cinikussá, energiváltá őket. Megkapó-
an tisztá, már-már naiv, morált árasztá-
nak ezek a sorok: a *Behívó Dré-je* még
őszinte könnyeket ejt, amikor megkapja
behívóját, s el kell válnia Ágitól. Prű-
csök egy üzemi vetélkedő kapcsán hir-
telen úgy érzi: nem tud semmit, a világ
ezernyi szépsége közül alig ismer vala-
mit, csak tiszviselni tud meg bőroket
szabni; szerelmét is üresnek tartja, el-
küldi, aztán „kétségbeesetten utanaszól”.
De ugyanilyen lázadás hatja át a *Csu-
pasz Idegen* és a *Szerezz barátokat* fia-
taljait is. A címadó novella, a *Lázadás*
reggelig fejezi ki talán legtömörebben
a kötet mondanivalóját: a fiatal asztalos-
segéd majdnem életével fizet a saját
igazságáért, jogaiért, amiből idősebb tár-
sai ki akarják forgatni. Az őszinteség és
ártatlan morál mellett Simonffy itt ér-
zékeltetni tudja azt is: az igazságkeresés
nagy erőt ad, és fiataljai erősek, elszán-
tak ehhez a küzdelemhez. Itt már többről
van szó, mint egy kamaszos „csak azért
is” dacról — itt a lázadás egy egész
életre elhatároló tartalmat kap.

Simonffy egész lázadásában az őszin-
tesége, a hite a legmegkapóbb. Szív-
ből lázad — s bizonyára ebből ered, hogy
a nemzedéki probléma, felnőttek és fia-
talok örök problémája nála is, mint any-
nyi más fiatal írónknál a nagy hévtől,
indulattól sematikussá válik, az igazi
ütközőket homályban hagyva leegysze-
rűsödik néhány felszínes ellenpólusra.
Ez a nemzedéki kérdés — mennyi példa
rá az irodalomban! — sokkal összetet-
tebb, árnyaltabb annál, mintsem hogy
mindenért a felnőttek a felelősek. Min-
denért a múlt örökségét hibáztatni va-

lójában leértékteleníti a jelen harcait is, s elodázza a magunkkal való szembenézés nem kisebb súlyú felelősségét. A kényes témákat, amikre az író fel akarja hívni a figyelmünket, nem csupán ez az ellentét szüli, és semmiképpen sem ilyen formában. A valóságban többszínű, mélyebb árnyalású ez a kérdés — szélesebb látókört és bölcsőbb indulatokat kíván. Mint ahogy bizonyosan ezt kívánja elérni a későbbiek folyamán Simonffy András is. (*Magvető Könyvkiadó 1965.*)

MAJOROS JÓZSEF

PETROVÁ CZ ISTVÁN: FÁCÁNOS ÚT

Az idegen, aki Budapesten könyvtáros és akit Gerencsér Sándornak hívnak, megjelenik egy hortobágyi faluban, hogy megszervezze a termelőszövetkezetben a nyári-őszi munkákat és az embereket. Nem csak a szövetkezetnek és a helyi úttörő szervezetnek segít eredményesen, hanem elintézi a falubeliek ügyes-bajos dolgait, s nyugdíjügyekkel is foglalkozik. A férfi mellé szegődik vigyázó-órá „mindenesnek” Bálint Ferkó, aki történelemtanulmányai hatása alatt Gerencsérben komisszárt vél felfedezni. Kettejük tevékenységét és viszonyát ábrázolva írt öszszefüggő elbeszéléssort, ifjúsági regényt a Szegedről elszármazott Petrovác z István.

Bálint Ferkó különös egyéniség. Pár nap alatt kijegyzetel egy szakkönyvet, hetedik korában megírja a termelőszövetkezet megalakulásának történetét, azelőtt ugyancs z az állami gazdaság vonatkozásában tette meg, sőt feljegyzéseket is készített; már egy veteránról. Tűzön-vízen és bürokrácián keresztül elevátort szerz az a géphiányban szenvedő szövetkezetnek, s ezzel megakadályoz egy készülődő sztrájkot. Majd, a határidő letelte után, saját kezűleg kezd visszavontatni az elevátort, csakhogy eleget tegyen adott szavának. Igaz, egyszer „penészvirág kisasszonynak” nevezi a nemrég érkezett orvos leányát, de mikor megtudja, hogy halálos beteg volt, rögtön elcsendesedik.

Minde z csak néhány eseménye a mozgalmas vakációnak.

A fiú jellemvonásai alapján rendkívül alkalmas arra, hogy korosztályának példaképe legyen. Elvontságát, pedagógiai hangsúlyozottságát s általában a jellemek egysíkúságát a regényben némileg feloldja a helyenkénti csöndes humor, a változatos cselekmény, a szemléletes stílus. A szerző a gyermekszereplők tetteit pl. — helyesen — 10—14 évesek valóban létező tulajdonságával, a reguláris hajlammal indokolja (az úttörők *delegációt küldenek, futárszolgálatot* vállalnak, Ferkó *tisztiszolgálatnak* minősíti magát, s Kohlaas Mihályként lenyelne egy egyébként ártatlan írást stb.).

A Fácános út akkor veszít hitelességéből, amikor Petrovác z szólásokkal, képszerű nyelvi eszközök alkalmazásával egyszerűen elkerüli egy-egy megnyilatkozás indokolását; pl.: „adta be derekát elég könnyen Karikó”, „gondolt egyet, és...” És mintha minden tettettett-játékos lenne ebben a műben: Gerencsér „tettetett mérgét neveti el”; nyilvánvaló, hogy mikor Bottlik néni pöröl, azt nem kell komolyan venni. Az embernek az a gondolata támad, ha a regény hősei az absztrahált érzések keretein (hűség, becsületesség, hit stb.) kívül is élnének, akkor az írónak nem sikerülne ekkora terjedelemben a történetet úgy alakítania, hogy az önmagában is érdekes legyen.

A regényt mesehangulatú, titokzatos-ságot érzékeltető elemek szövik át. Az izgalmat fokozza az érdekesítő expozíció, vagy pl. az éjszakai kalandok sora, egy némafilmszerű versenyfutás... Ugyanakkor ez a még kialakulatlan ízlésre való számítás korlátokat is szab a szerkesztésnek, a 80., 98. és 108. oldalon szentimentális vagy idilli jeleneteket találunk.

Végeredményben egy mesterségbeli tudásról ismételt tanúságot tevő, s az ifjúsági regény műfajában sokszor próbált fogásokat modern tárgyakkal alkalmazó művet írt Petrovác z István. (*Móra Ferenc Könyvkiadó, 1965.*)

GEZA FERENC